

РАЗОРЕНО ЛИЦЕ ЗАВИЧАЈА ДЕНЕ ДЕБЕЉКОВИЋА

Поводом књиге Дене Дебељковића, „Моје Косово“, Дом културе „Свети Сава-Хвосно“, Исток – Митровица, 2010.

Међу оним Србима Косовцима који су дали и дају значајан допринос афирмацији свога краја, својих земљака, духовног и укупног бића Старосрбијанаца, један од првих био је Дена Дебељковић, учитељ и свештеник из Липљана. Дена Дебељковић спада у прве аутентичне српске косовске гласове и гласнике, био је један од првих ученика славне Призренске богословије са равног Косова, кога су његови Липљанци тражили још док је био ђак те школе да, чим је заврши, врати се и учи њихову децу. То је, нажалост, данас ретко признање које се исказује својим ученим људима.

Дена Дебељковић је пример како образовани и школовани човек, данас бисмо рекли интелектуалац, треба да се односи према свом завичају, према земљи која га је изнедрила и одгајила. Он не само што је своје знање преносио на младе нараштаје и на описмењавање и продуховљење свога народа, већ је сакупљао, записивао и за поколења оставио огромну етнолошку грађу о свом народу и свом завичају, која тек треба да се изучи, класификује, валоризује и публикује. Дену је за време једногодишњег дошколовавања за учитеља у Београду неко очито учио и припремио за велики национални задатак - за сакупљање и регистровање народних умотворина и сваке друге грађе и сазнања о средишњем Косову, како би се од заборавачачувавало све што је народ вековима градио, смишљао и прихватао, почев од празноверица, обреда, обичаја, свих врста народних умотворина, до географског, геоморфолошког и лингвистичког представљања свог ужег завичаја. Речју, Дена Дебељковић је све што је видео, чуо и сазнао прибележио и оставио записано за будућност. Како је то у предговору ове књиге записао мој и многима од нас наш цењени проф. Владо Бован, Дена Дебељковић је оставио најаутентичније и најобимније записе и сабрану народну умотворину од како је почело записивање тог блага. За откривање тог материјала и његово складиштење и очување заслужни су проф. др Зоран Павловић и поменути проф. Бован, један од највећих савремених истраживача српске културне и књижевне народне прошлости (који је упрво ових отишао са овог света а да се то готово није ни забележило у медијима).

Данас, када читамо један минимални део те грађе, сабране у драгоцену књижицу Дене Дебељковића „Моје Косово“, ми се осећамо срећним и испуњеним јер све то препознајемо, највећи део тога траје још у нама, живимо у тим пределима које је описао. И што је посебно важно, Дена нам шаље поуку и поруку да нешто слично сви ми можемо и треба да радимо. Можемо јер имамо више техничких могућности да брже, боље и свестраније, речју, сликом и камером, то урадимо. И друго, ми то треба да радимо јер се пред нашим очима, у нашем присуству сва та Денина и наша топографија и топонимија нагло и смишљено мења и нестаје.

Дена је описао, како се то данас каже, централно Косово, са његовим епицентром Липљаном. Ти предели данас готово не могу да се препознају. Њих је изменила не само природна еволуција живота, већ пре свега насилни историјски и политички процеси.

Тај процес потпуног нестанка Срба и материјалних и духовних остатака о њиховом животу овде увелико је у току. Већ дуго живећи у незнању и бесперспективности, стрху и пресији преостали овдашњи Срби, али и други припадници неалбанских заједница излаз траже у бежању из Дениног и свог завичаја и у налажењу што сигурнијег склоништа.

Њихове куће нови власници одмах руше и подижу нове, њихове њиве и плацеви претварају се у огромна градилишта на којима за необично кратко време никну нове пословне или стамбене зграде и пословни центри...

Српска имовина јужно од Приштине, дакле, на стратешком потезу косовске долине и централне српске енклаве нарочито је нагло почела да се продаје од стране Срба и купује од стране Албанаца после мартовског погрома 2004. За само пар година откупљена је безмало сва обрадива српска земља дуж пута Приштина-Урошевац, која се преко ноћи претвара у грађевинско земљиште и велико градилиште.

Данас је на делу тотална десрбизација, односно албанизација свега постојећег и у Денином звичју и н целој територији КиМ. Промењени су називи многих градова, села, насеља, брда, река, потеза, њива, чија су имена била живи доказ о томе да су ту живели Срби и да је то била њихова земља. Записи и заоставштина попут ове Дене Дебељковића је зато неизмерно драгоцен као документ који говори како је овде било само пре нешто више од стотину година и како је у међувремену, посебно у последњим деценијама косовскометохијско лице својеврсном етничком рушитељско-градитељском хирургијом, потпуно променило изглед.

Ђорђе ЈЕВТИЋ

(Излагање на промоцији књиге Д. Дебељковића „Моје Косово“, у Грачаници 15.12.2010)